

บทที่ ๑

แนวความคิด เกี่ยวกับกฎหมายปิดปาก

ความหมายของกฎหมายปิดปาก

กฎหมายปิดปากหรือบทตัดสินานวน^๑ ซึ่งตามหลักกฎหมายคอมมอน ลอว์ (Common Law) อันได้แก่ กฎหมายอังกฤษ และกฎหมายอเมริกา เรียกว่า Estoppel นั้น เป็นหลักกฎหมายที่ก่อให้เกิดความยุติธรรมแก่คู่กรณีที่เข้ามามีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน กล่าวคือจะเป็นการปิดปากบุคคลไม่ให้ปฏิเสธในข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งได้มีนักกฎหมายหลายท่านได้ให้ความหมายหรือคำนิยามของกฎหมายปิดปาก (Estoppel) ไว้ต่าง ๆ กัน มากมายดังนี้

รูเปอร์ด ครอส และ แนนซี วิลกินส์ (Rupert Cross and Nancy Willkins)^๒ กล่าวว่า คือการที่คู่ความถูกต้องไม่ให้อ้างเป็นอย่างอื่น และไม่มี ความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาพยานหลักฐานใด ๆ ที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงนั้นอีกต่อไป

อาร์เจ วอล์คเกอร์ และ เอ็ม เจ วอล์คเกอร์ (R.J. Walker and M.J. Walker)^๓ ก็ได้ให้ความหมายไว้ว่า คือ การที่คู่ความถูกต้องห้ามจากการที่จะกล่าวอ้างหรือปฏิเสธในข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง

^๑ พระยาจินดาภิรมย์ราชสภาบัต, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพิจารณาคำพยานหลักฐาน พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิศาลบรรณิณี, ๒๔๖๔), หน้า ๒๔๔.

^๒ Rupert Cross and Nancy Willkins, An Outline of the Law of Evidence 5 the ed. (London : Butterworths, 1980), p. 163.

^๓ R.J. Walker and M.J. Walker, The English Legal System 5 th ed. (London : Butterworths, 1980), p. 564.

จ. ดี. โน้กส์ (G.D. Nokes)^๑ ให้ความหมายไว้ว่า เป็นกฎซึ่งห้ามคู่ความในการฟ้องร้องคดี กล่าวอ้าง หรือปฏิเสธข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง

นอกจากนักกฎหมายต่าง ๆ จะได้ให้ความหมายหรือคำนิยามต่าง ๆ ไว้ดังกล่าวแล้ว ก็ยังมีผู้แต่งตำรากฎหมายรวมทั้งตำรากฎหมายหลายเล่มก็ได้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กัน เช่น บางตำราก็ให้ความหมายของกฎหมายปิดปาก ไว้ว่า คือการที่คู่ความจะไม่สามารถรับอนุญาตในการที่จะกล่าวอ้างว่าข้อเท็จจริงนั้น ๆ ไม่เป็นความจริง ถึงแม้ว่าโดยความเป็นจริงแล้ว มันจะเป็นจริงหรือไม่ก็ตาม^๒ หรือบางตำราก็กล่าวว่า กฎหมายปิดปาก ก็คือการขัดขวางหรือกีดกันไม่ให้บุคคลปฏิเสธหรือกล่าวอ้างสิ่งใด ๆ ในทางตรงกันข้ามกับสิ่งที่ได้มุ่งหมายไว้^๓

ที่กล่าวมานี้ ก็เป็นการให้ความหมายของนักกฎหมายรวมทั้งผู้แต่งตำรากฎหมายของประเทศคอมมอน ลอว์ (Common Law) สำหรับหลักกฎหมายปิดปากของไทย ซึ่งใช้ประมวลกฎหมายนั้นก็ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กัน เช่นเดียวกัน ดังนี้

พระยาจินดาภิรมย์ราชสภาบดี^๔ ได้เรียกกฎหมายปิดปาก หรือ ESTOPPEL ว่า เป็นบทคัดสำนวน และได้ให้ความหมายของบทคัดสำนวนไว้ว่า หมายถึง "เมื่อบุคคลผู้ใดได้และลงข้อความไว้โดยวาจาอันแจ่มชัด ภายใต้อาการกิริยา ความประพฤติ กระทำให้ชนผู้อื่นหลงเชื่อได้แล้ว บุคคลผู้นั้นจะกลับคำของตนเอง ภายใต้อาการกิริยา ความประพฤติไว้แต่เดิมนั้นไม่ได้"

^๑G.D. Nokes, An Introduction to Evidence 3 th ed. (London : Sweet & Maxwell, 1962), p. 208.

^๒EARL of Halsbury, The Law of England. 3 th ed. (London : Butterworth & Co. (Publishers) Ltd., 1956), 15 : 168.

^๓State and Federal, American Jurisprudence 2 nd ed. (Sanfrancisco : W.Y. Bancroft-Whitney Company, Calif, 1966), 28 : 599.

^๔พระยาจินดาภิรมย์ราชสภาบดี, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพิจารณาคำพยานหลักฐาน, หน้า ๒๔๘.

พระยาอัยสรภักดีธรรมวิเทศ^๑ ได้ให้ความหมายของกฎหมายปิดปาก ไว้ว่า "คือการที่
 โรงเรียนไม่ยอมให้พิสูจน์ว่า ข้อความที่กล่าวอ้างอย่างหนึ่งไม่จริง โดยไม่พิกพึงคำนึงว่าข้อความ
 เช่นนั้นจะจริงหรือเท็จ"

ไอสกล โกสิน^๒ ก็ได้ให้ความหมายไว้ว่า กฎหมายปิดปากเป็นกฎที่ห้ามไม่ให้คู่ความ
 อ้างหรือปฏิเสธในข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง

ดังนี้ จึงเห็นได้ว่า จากคำนิยามหรือความหมายซึ่งให้โดยนักกฎหมายของประเทศ
 คอมมอน ลอว์ (Common Law) และที่ให้โดยนักกฎหมายของไทยนั้น มีส่วนคล้ายกัน เป็นอย่างมาก
 ถึงแม้จะใช้ระบบกฎหมายที่ต่างกันก็ดี ฉะนั้น จึงสามารถที่จะสรุปได้ว่า กฎหมายปิดปากนั้น ก็คือ
 เป็นการตัดสิทธิคู่ความในการที่จะกล่าวอ้างหรือนำพยานหลักฐานใด ๆ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่าง
 ใดอย่างหนึ่ง หรือจะปฏิเสธในข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นไม่ได้ อันจะเห็นได้ว่าเป็น เรื่อง
 ของการนำสืบพยานหลักฐาน หรือกฎเกณฑ์ในการพิจารณาความโดยแท้

ลักษณะทั่วไปของกฎหมายปิดปาก

โดยที่กฎหมายปิดปาก เป็นการตัดสิทธิคู่ความในอันที่จะกล่าวอ้างหรือปฏิเสธในข้อเท็จจริง
 นั้น ๆ ฉะนั้น จึงเป็นความจำเป็นอย่างหนึ่งที่จะต้องศึกษาให้ถี่ว่า ที่จะถือว่าเป็นกฎหมายปิดปากนั้น
 จะต้องมียุทธลักษณะอะไรบ้าง

โดยทั่วไปแล้ว ลักษณะของกฎหมายปิดปากมีดังนี้

๑. กฎหมายปิดปากจะต้องมีผลทั้งสองฝ่าย หมายความว่า ถ้าคู่ความฝ่ายใดจะอ้าง
 เอากฎหมายปิดปากมาเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตนเองแล้ว คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งก็มีสิทธิที่จะอ้างกฎหมาย
 ปิดปากนั้นได้ด้วย และนอกจากนี้ ตามความหมายในกรณีนี้ยังมีความหมายว่า กฎหมายปิดปากนั้น ๆ
 จะมีผลเฉพาะระหว่างคู่ความนั้นเท่านั้น กล่าวคือจะผูกมัดเฉพาะคู่ความในการฟ้องร้องเท่านั้น

^๑พระยาอัยสรภักดีธรรมวิเทศ, "กฎหมายปิดปาก," บทบัญญัติ ๑๑ (๒๔๔๑) : ๔.

^๒ไอสกล โกสิน, คำอธิบาย และเปรียบเทียบกฎหมายไทยและต่างประเทศในเรื่อง
กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยเชชม, ๒๔๑๗), หน้า

จะไม่มีผลถึงบุคคลภายนอกด้วย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือว่า บุคคลภายนอกไม่สามารถที่จะอ้างเอาประโยชน์จากกฎหมายปิดปากได้ รวมทั้งไม่ถูกผูกมัดโดยกฎหมายปิดปากนั้นด้วย เช่น ในกรณีสัญญาเช่าที่ดิน นอกจากเจ้าของที่ดินหรือผู้ให้เช่ากับผู้เช่าแล้ว บุคคลอื่น ๆ จะอ้างกฎหมายปิดปากในกรณีที่เกี่ยวกับสัญญาเช่านี้ไม่ได้

๒. กฎหมายปิดปากจะต้องมีความแน่นอนไม่คลุมเคลือ หมายความว่า การที่จะอ้างกฎหมายปิดปากเพื่อประโยชน์แก่ฝ่ายใดนั้น จะต้องปรากฏว่า กฎหมายปิดปากนั้น ๆ มีความแน่นอนและชัดเจนหรือไม่คลุมเคลือ เช่น ในใบรับของกล่าวไว้ว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ถูกต้องตามใบสั่งซื้อโดยไม่ระบุชื่อสินค้า ลักษณะ และราคา ย่อมไม่เป็นการปิดปากผู้ซื้อที่จะปฏิเสธในความเป็นจริงที่ถูกต้องได้ เพราะว่า ใบรับของนี้คลุมเคลือ ไม่ชัดเจน^๑

๓. กฎหมายปิดปากต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย หมายความว่า การที่จะอ้างข้อเท็จจริงใดว่าเป็นกรณีของเรื่องกฎหมายปิดปากแล้ว กฎหมายปิดปากนั้น ๆ จะต้องไม่ก่อให้เกิดผลอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งมีข้อห้ามโดยกฎหมาย หรือเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือขัดต่อศีลธรรมอันดี ถ้าหากขัดหรือฝ่าฝืนต่อกฎหมายแล้ว กรณีนั้นก็อ้างเป็นกฎหมายปิดปากไม่ได้ เช่น กรณีที่ผู้เยาว์ได้เข้าทำนิติกรรมใด ๆ โดยอ้างว่า ตนเองได้บรรลุนิติภาวะแล้ว เช่นนี้ ต้องถือว่านิติกรรมนั้น ๆ ไม่สมบูรณ์ ย่อมตกเป็นโมฆะกรรม ฉะนั้น คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะอ้างว่า กฎหมายปิดปากผู้เยาว์ไม่ได้ เพราะว่าการนี้เช่นนี้ผู้เยาว์ไม่ถูกปิดปากในการที่จะยกข้อต่อสู้ เรื่องความเป็นผู้เยาว์ของตนเองได้ เพราะกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนแล้ว หรือการที่ฝ่ายภรรยาได้ตกลงว่า จะไม่เรียกร้องค่าเลี้ยงดูต่อศาล ย่อมไม่เป็นการปิดปากภรรยาในการที่จะเรียกร้องค่าเลี้ยงดูขึ้นในภายหลังได้ หรือกรณีการเช่าซึ่งอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยการควบคุมค่าเช่า ถึงแม้จำเลยไม่ได้ยกข้อต่อสู้ว่าเป็นการเรียกค่าเช่าเกินอัตราที่กำหนดไว้ ก็ไม่เป็นการปิดปากจำเลยในการที่จะกล่าวอ้าง เช่นนี้ในภายหลัง

^๑Canadian and Dominion Sugar Co. Ltd. v. Canadian National (West Indies) Steamships, Ltd. (1854), 5 H.L. Cas. 185. (from Rupert Cross, Evidence (Butterworth, 1967), p. 351.)

๔. กฎหมายปิดปากซึ่งขัดกันย่อมสิ้นผลไป คือ เมื่อใดก็ตามถ้าหากว่ามีกฎหมายปิดปากเกิดขึ้นสองกรณีพร้อมกัน และกฎหมายปิดปากทั้งสองนั้นขัดกัน ก็ต้องถือว่ากฎหมายปิดปากนั้น สิ้นผลไปในตัวหรือก็ถือว่าไม่มีกฎหมายปิดปากเกิดขึ้น ทั้งนี้เพราะว่า กฎหมายปิดปากทั้งสองนั้น ลบล้างซึ่งกันและกันไป และการที่เกิดมีกฎหมายปิดปากขัดแย้งกันเองนี้ ก็เนื่องมาจากความซับซ้อน และความสับสนของบทบัญญัติในเรื่องกฎหมายที่ดินในสมัยก่อน^๑ แต่ในกฎหมายปัจจุบันนี้จะเห็นได้ว่า แทบจะไม่ได้เห็นหรือไม่มีเลยที่จะเกิดกฎหมายปิดปากขัดกันเอง

๕. กฎหมายปิดปากไม่ใช่กับข้อกฎหมาย หมายความว่า การที่จะกล่าวว่าเกิดกฎหมายปิดปากนั้น หรือการที่กล่าวว่า กรณีนั้น ๆ เป็นกฎหมายปิดปาก หรือมีกฎหมายปิดปากไว้นั้น กรณีนั้น ๆ จะต้องเป็นข้อเท็จจริงเท่านั้น จะเป็นข้อกฎหมายไม่ได้ กล่าวคือ กฎหมายปิดปากจะนำมาใช้ได้กับ เฉพาะข้อเท็จจริงเท่านั้น จะใช้กับข้อกฎหมายไม่ได้

การใช้กฎหมายปิดปากในปัจจุบัน

ด้วยเหตุที่หลักกฎหมายปิดปากนั้น เป็นการปิดปากบุคคลหรือห้ามไม่ให้บุคคลกล่าวอ้างใน ข้อเท็จจริงหรือความจริงใด ๆ อีก ฉะนั้น กฎหมายปิดปากจึงถูกถือว่าหรือถูกบรรยายว่า เป็นกฎเกณฑ์ที่มีความร้ายกาจหรือมีความน่ากลัวและไม่สอดคล้องกับหลักของกฎหมาย แต่อย่างไรก็ดี การบรรยายคุณลักษณะของกฎหมายปิดปากนี้บ่อยครั้งมากที่จะต้องอ้างอิงหรือพาพิงไปถึงศัพท์ทาง วิชาการ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งจะพบได้ในคดีเก่า ๆ แต่เมื่อไม่นานมานี้จะพบได้ว่าในคดีต่าง ๆ นั้น จะกล่าวถึงกฎหมายปิดปากว่าเป็นหลักแห่งความยุติธรรม และในคดีเหล่านี้ต่างก็มีความรู้สึก กันว่า กฎหมายปิดปากนั้นไม่มีความน่ากลัวหรือมีความร้ายกาจเหมือนเดิมอีกต่อไป แต่อาจจะกล่าว ได้ว่ากฎหมายปิดปากนั้นจะเป็นการปฏิบัติต่อข้อตกลงเพื่อก่อให้เกิดความยุติธรรม ดังนั้น จึง เท่ากับเป็นการช่วยส่งเสริมให้มีความยุติธรรมมากขึ้น ดังนั้นศาลในปัจจุบันนี้ จึงมักที่จะกำหนดให้ หลักกฎหมายปิดปากนี้มีอำนาจบังคับหรือมีผลซึ่งตั้งอยู่บนรากฐานของหลักแห่งความยุติธรรม และ นอกจากนี้แล้วยังตั้งอยู่บนหลักความบริสุทธิ์และความถูกต้องและชอบด้วยศีลธรรมอีกด้วย ฉะนั้น

^๑G.D. Nokes, An Introduction to Evidence, p. 212.

ศาลจึงถือว่าหลักกฎหมายปิดปากนี้จะต้องนำมาใช้ด้วยความระมัดระวังอย่างมาก ซึ่งผลหรือประโยชน์ที่จะตามมาก็คือ ความยุติธรรม^๑

ในปัจจุบันนี้ ก็ยังถือกันว่าหลักกฎหมายปิดปากจะเป็นหนทางเดียว เท่านั้นที่จะก่อให้เกิดความยุติธรรมและจะเป็นการกีดกันความอยุติธรรมออกไป นอกจากนี้หลักกฎหมายปิดปากก็ยังไม่ยอมอนุญาตให้มีการลบล้างอำนาจจัดการของกฎหมายอีกด้วย หรือจะกล่าวว่าจะไม่ยอมให้ความผิดได้ทำสำเร็จก็ได้ นอกจากนี้ก็ยังจะป้องกันไม่ให้มีการได้เปรียบกันเกินควรด้วย รวมทั้งจะไม่ยอมให้มีการขยายข้อกำหนดในสัญญาประนีประนอมยอมความ ซึ่งได้ทำกันไว้แต่เดิมด้วย ยิ่งไปกว่านั้นศาลยังเห็นด้วยว่าหลักกฎหมายปิดปาก ถ้าหากได้ใช้ผิดที่หรือผิดกาลเทศะไปแล้ว ก็อาจจะกลายเป็นอาวุธที่สำคัญในการที่จะทำให้ความยุติธรรมทั้งหลายได้ประสบกับความสำเร็จ^๒ เพราะฉะนั้น ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ ศาลจึงไม่ลังเลเลยที่จะยืนยันในการที่จะอ้าง เรื่องกฎหมายปิดปากมาใช้สำหรับการกระทำใด ๆ ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องขัดขวางการฉ้อโกงหรือการหลอกลวง เพื่อยังให้เกิดความยุติธรรมและประโยชน์หรือศีลธรรมและธรรมจรรยา

จากที่กล่าวมานี้จะ เห็นได้ว่าแนวความคิดในการใช้หลักกฎหมายปิดปากในปัจจุบันนี้ก็ถือเพื่อก่อให้เกิดความยุติธรรมแก่คู่ความและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ฉะนั้นในกฎหมายของประเทศต่าง ๆ จึงได้ยอมรับเอาหลักกฎหมายปิดปากไปใช้ ไม่ว่าจะ เป็นประเทศที่มีกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษร หรือไม่เป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งต่างก็ได้นำไปวางเป็นหลักในกฎหมายของตน ด้วยเหตุนี้ กฎหมายของประเทศต่าง ๆ เหล่านี้จึงได้นำหลักกฎหมายปิดปากไปใช้โดยได้นำไปบัญญัติหรือวางไว้ในกฎหมายคลุมไปหมดแทบทุกเรื่อง เพื่อที่จะให้เกิดความยุติธรรมได้ในทุกกรณี กล่าวคือ ได้นำไปวางไว้เป็นหลักทั้งในกฎหมายสารบัญญัติและกฎหมายสบัญญัติ และใช้บังคับตลอดมาจนกระทั่งปัจจุบัน

ที่กล่าวมานี้ เป็นแนวความคิดของนักกฎหมายและผู้พิพากษาซึ่งยึดถือและบังคับใช้ภายในของแต่ละประเทศเท่านั้น ซึ่งอาจจะเหมือนกันหรือต่างกันก็ได้แล้วแต่ความเป็นมาของกฎหมายแต่ละประเทศรวมทั้งสภาพสังคมของแต่ละประเทศ และหลักกฎหมายปิดปากนอกจากจะได้วางไว้

^๑ American Jurisprudence, p. 601.

^๒ Ibid.

หรือบัญญัติไว้ในกฎหมายสารบัญญัติหรือกฎหมายบัญญัติซึ่งเป็นกฎหมายภายในแล้ว หลักกฎหมายปิดปาก
ยังได้แพร่หลายและนำไปใช้กับกฎหมายระหว่างประเทศอีกด้วย ซึ่งประเทศต่าง ๆ ก็ได้นำหลัก
กฎหมายปิดปากนี้ไปใช้บังคับระหว่างกันด้วย รวมทั้งศาลโลกหรือศาลยุติธรรมระหว่างประเทศก็
ได้นำหลักกฎหมายปิดปากนี้ไปใช้ในการตัดสินคดีระหว่างประเทศมากมายหลายคดีและได้ยอม
รับบังคับใช้หลักนี้มาตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ ๑๙ มาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ซึ่งจะเห็นว่าเป็นระยะเวลา
อันนานพอสมควรที่หลักกฎหมายปิดปากได้ถูกนำมาใช้ในกฎหมายระหว่างประเทศ และคดีสำคัญที่
ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้นำหลักกฎหมายปิดปากไปใช้ในการตัดสินคดีก็ได้แก่ คดีปราสาท
พระวิหาร " (เขาพระวิหาร) ค.ศ. ๑๙๖๒ ระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา

สำหรับกฎหมายไทยเรานี้ โดยที่แต่เดิมเราไม่ได้เรียกว่า กฎหมายปิดปาก
แต่เรียกว่า "ลักษณะตัดสำนวน" ซึ่งจะเห็นได้จากกฎหมายลักษณะรับฟ้อง และต่อมาเมื่อ
เราได้มีการปรับปรุงประมวลกฎหมายขึ้นใหม่ทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความ โดยได้มีการนำกฎหมายชาวอังกฤษมาร่วมปรับปรุงแก้ไขด้วย ดังนั้น หลักกฎหมาย
ต่าง ๆ เราจึงได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายอังกฤษ รวมทั้งหลักในเรื่องกฎหมายปิดปากด้วย
ฉะนั้น ในเรื่องกฎหมายปิดปากของไทยเราจึงได้กระจัดกระจายอยู่ในทั้งประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและอาญา และมีทั้งที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย
โดยชัดแจ้งและที่ไม่ได้บัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง แต่ศาลไทยเราก็ได้ยอมรับเอาหลักกฎหมายปิดปากนี้
มาใช้บังคับ เช่น เดียวกัน และได้นำมาใช้อย่างจริงจัง เสมือนหนึ่งว่าเป็นกฎหมายที่ได้บัญญัติไว้ เป็น
ลายลักษณ์อักษรทีเดียว ดังจะเห็นได้จากคำพิพากษาของศาลไทย ตั้งแต่ ร.ศ. ๑๑๔ เป็นต้นมา
ศาลไทยก็ได้ตัดสินในกรณีของผู้รับฝาก เช่น

คำพิพากษารรรมการศาลฎีกาที่ ๑๔๗ ปี ๑๑๘ เมื่อจำเลยได้รับฝากของโจทก์ไว้
ก็ต้องคืนแก่โจทก์ จำเลยจะเถียงว่าเป็นมฤคคนนั้นไม่ได้

จากคำพิพากษาในคดีนี้ จะเห็นว่าจำเลยหรือผู้รับฝากจะถูกปิดปากไม่ให้ปฏิเสธ เป็น
อย่างอื่น

ที่ศาลไทยอ้างหลักกฎหมายปิดปากได้โดยไม่ตะขิดตะขวงใจมากนัก เพราะอิทธิพลของ
บทตัดสำนวนลักษณะรับฟ้องของไทยแต่เดิม และอิทธิพลของกฎหมายอังกฤษซึ่งครอบงำอยู่ขณะนั้น

ค่อนข้างสูง อย่างไรก็ตามเมื่อเริ่มใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งวิธีพิจารณาความอาญา ทั้ง ๒ ฉบับแล้ว ศาลก็เริ่มใช้บทบัญญัติมาตราซึ่งแสดงให้เห็นถึงร่องรอยของการใช้กฎหมายปิดปากโดยตรง โดยไม่อ้างว่าตัดสำนวนหรือปิดปาก แต่ตำรากฎหมายโดยเฉพาะคำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๔๔ และหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวข้องยังคงใช้คำว่า ตัดสำนวน หรือ ปิดปาก อยู่ แม้ว่าไม่จำเป็นที่จะต้องใช้คำ เช่นนั้นก็ตามจนนักกฎหมายบางท่านถึงกับวิจารณ์ว่า "ไม่ยากให้มีการถือหลักกฎหมายปิดปาก คือ เคยมีการถือว่า ถ้าทำสัญญาเช่าเขาแล้ว เป็นการปิดปากไม่ให้เถียงว่าผู้ให้เช่าไม่ใช่เจ้าของหรืออื่น ๆ ในเรื่องหลักกฎหมายปิดปากเป็นหลักกฎหมายอังกฤษ ถ้าจะนำมาใช้ในกฎหมายไทยจะถูกถามว่ามีกฎหมายบทไหนมาปิดปาก ซึ่งจะต้องอ้างกฎหมายมาตรา ๙ จะให้แพ้หรือชนะจะต้องอ้างหลักกฎหมายของเราขึ้นว่ากัน"

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติและวิวัฒนาการของหลักกฎหมายปิดปาก

ตามความหมายของกฎหมายปิดปากในตำรากฎหมายปัจจุบันแล้ว คือ การยอมรับซึ่งมีผล เด็ดขาดถึงขนาดที่คู่ความฝ่ายที่ถูกปิดปากจะมีได้รับอนุญาตให้ เสนอพยานหลักฐานอื่น เพื่อโต้แย้งข้อเท็จจริงที่ถูกปิดปากนั้นได้ จากคำนิยามนี้จะเห็นได้ว่า ข้อสันนิษฐานอย่างเด็ดขาด กับ กฎหมายปิดปากมีลักษณะบางประการที่เหมือนกัน คือ ทั้งสองกรณีนี้ไม่มีความจำเป็นต้องมีการสืบพยานต่อไป คู่ความฝ่ายที่สามารถแสดงว่าคดีของตน เข้าเงื่อนไขที่จะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐาน เด็ดขาด หรือพิสูจน์ได้ว่าคู่ความฝ่ายตรงข้ามถูกปิดปากโดยบทกฎหมาย คู่ความฝ่ายนั้นย่อมชนะคดี ข้อแตกต่างระหว่างสองกรณีนี้ก็คือ ข้อสันนิษฐานเด็ดขาดนั้น เป็นกฎหมายสารบัญญัติซึ่งบัญญัติให้มีผลอันหนึ่ง เมื่อมีข้อเท็จจริงอันหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนดเกิดขึ้น ส่วนเรื่องกฎหมายปิดปากเป็น หลักเกณฑ์ทางพยานหลักฐานระหว่างคู่ความทั้งสองฝ่าย จึงมีผลว่า เมื่อฝ่ายหนึ่งพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างหนึ่ง ศาลจะไม่รับฟังพยานหลักฐานของอีกฝ่ายหนึ่งที่จะสับสนหักล้างอีก

อย่างไรก็ดี ความหมายของกฎหมายปิดปากดังกล่าว เป็นความหมายในสมัยปัจจุบันซึ่งแตกต่างจากความหมายในยุคแรกที่หลักกฎหมายปิดปากได้เกิดขึ้น ในศตวรรษที่ ๑๒ และ ๑๓ ศาลมิได้ตัดสินคดีโดยวิธีการสืบพยานหลักฐาน หากแต่ใช้วิธีให้คู่ความตกลง เลือกวิธีการต่อสู้คดี หรือศาลกำหนดวิธีการต่อสู้คดีขึ้นมา หลักกฎหมายปิดปากในยุคแรกจึงมีลักษณะ เป็นวิธีการที่กำหนดขึ้นในการดำเนินคดีคล้ายกับการต่อสู้ด้วยอาวุธ ในระยะแรกที่สุด การดำเนินคดีโดยใช้หลักกฎหมายปิดปากได้แก่กฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษา ซึ่งทำให้เกิดผล เป็นคำให้การตัดฟ้องในสมัยศตวรรษที่ ๑๒ ต่อมาในศตวรรษที่ ๑๓ ข้อความซึ่งบุคคลทำขึ้น โดยระงับตราประจำของเขาก็สามารถมีผล เช่นเดียวกับข้อความที่อยู่ในคำพิพากษา และต่อมาในยุคกลางการกระทำบางอย่าง เช่น การโอนการครอบครอง การเข้าถือเอาทรัพย์สินหรือการยอมรับเอาที่ดินก็อาจก่อให้เกิดผล เช่นเดียวกับข้อความในสัญญา ซึ่งทำให้เกิดหลักกฎหมายปิดปากโดยข้อเท็จจริง

จะเห็นได้ว่า ในยุคกลาง กฎหมายที่ดินและการกระทำ เกี่ยวกับการปกป้องรักษาทรัพย์สินในที่ดิน เป็นกฎหมายส่วนที่มีความสำคัญที่สุดในระบบคอมมอนลอว์ ดังนั้นหลักกฎหมายปิดปากจึงมีการพัฒนา เกี่ยวเนื่องไปกับกฎหมายที่ดินและทรัพย์สินในที่ดิน กฎหมายปิดปากเริ่มมีความสลับซับซ้อนซึ่งส่วนหนึ่ง เนื่องจากความยุ่งยากและซับซ้อนของกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สิน

และอีกส่วนหนึ่ง เนื่องจากระบบการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาล ซึ่ง โค้ก (Coke) เห็นว่า กฎหมายปิดปากเป็นหลักกฎหมายที่ดีและแปลกที่สุด^๑ นักกฎหมายรุ่นต่อมาก็เห็นด้วยกับความแปลกประหลาดของมันแต่ไม่เห็นด้วยว่าเป็นหลักกฎหมายที่ดีที่สุด แม้ว่ากฎหมายปิดปากจะมีความแปลกอยู่ในตัว แต่แนวความคิดเกี่ยวกับการพิจารณาคดีได้วางหลักหลายประการเกี่ยวกับเรื่องนี้ นักกฎหมายเริ่มยกเลิกความคิดที่ว่าหลักกฎหมายปิดปากเป็นวิธีการพิสูจน์ข้อเท็จจริง แต่เริ่มจะถือเป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาด ซึ่งเกิดขึ้นจากคำตัดสินของศาล หรือจากคำพูดหรือการกระทำของคู่กรณี ซึ่งต่อมาก็กลายเป็นหลักกฎหมายปิดปากโดยสัญญา และโดยข้อเท็จจริง และเนื่องจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาในสมัยต่อมาเป็นการต่อสู้กันโดยการพิสูจน์ความจริงโดยพยานหลักฐาน หลักกฎหมายปิดปากจึงถูกมองว่าเป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาดที่ไม่สามารถจะนำพยานมาสืบหักล้างได้อีก

แนวความคิด เรื่องกฎหมายปิดปากจะเห็นได้ชัดจากนิยามของโค้ก ที่ว่า หลักนี้เรียกกฎหมายปิดปากก็เพราะการกระทำของบุคคลนั้นเองปิดปากของเขาไม่ให้เล่าหรือเถียงข้อเท็จจริงเป็นอย่างอื่น หรืออีกนัยหนึ่ง กฎหมายปิดปากเป็นการยอมรับซึ่งก่อให้เกิดข้อสันนิษฐานเด็ดขาดซึ่งไม่ต้องมีการสืบพยานต่อไปอีก แม้ว่าพยานที่จะขอสืบนั้นอาจพิสูจน์ข้อเท็จจริงตรงข้ามกับข้อสันนิษฐานนั้น^๒ หลักกฎหมายปิดปากนี้มีการพัฒนาอย่างมากในช่วงยุคกลางและยุคต่อมา และมีที่ใช้ส่วนใหญ่ในกฎหมายเกี่ยวกับที่ดิน หลักนี้ได้รับการพัฒนาและขยายขอบเขตออกไปโดยหลักเอควิตี้ (Equity) และต่อมาได้นำไปใช้ในกฎหมายพาณิชย์ด้วย และที่สุดนักกฎหมายก็เริ่มเห็นว่าทฤษฎีกฎหมายปิดปากนี้ เกิดจากแนวความคิดที่ว่า บุคคลถูกปิดปากก็เพราะเขาได้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยสมัครใจ แล้วทำให้ผู้อื่นกระทำการตอบสนองเพราะเชื่อในการกระทำของเขา และในปี ๑๘๓๗ หลักกฎหมายปิดปากโดยการกระทำก็เกิดขึ้นจากคำพิพากษาของ ลอร์ดเดนแมน ในคดี Pickard v. Sears.

^๑W.S. Holdsworth, A History of English Law Vol. 9. 1 st ed. London : (Methuen & Co.Ltd 36 Essex Street W.C., 1962) p. 145.

^๒Ibid, p. 146.

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า แนวความคิด เรื่องกฎหมายปิดปากได้มีการผันแปรไปตามความคิดของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะของการพิจารณาคดี ในยุคที่การพิจารณาคดี เน้นที่การพิสูจน์ข้อเท็จจริงจะโดยการกำหนดวิธีการ หลักกฎหมายปิดปากก็ถือว่าเป็นวิธีการอย่างหนึ่ง ต่อมาในยุคที่การพิจารณาคดี เน้นหนักที่การแสวงหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ข้อเท็จจริงในประเด็น หลักกฎหมายปิดปากก็ถือเป็นกฎเกณฑ์เรื่องพยานหลักฐานข้อหนึ่ง

จากวิวัฒนาการที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าประวัติของหลักกฎหมายปิดปาก เริ่มที่กฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษา โดยสัญญา และโดยข้อเท็จจริง และต่อมาหลักกฎหมายปิดปากโดยข้อเท็จจริงจึงวิวัฒนาการมาเป็นกฎหมายปิดปากโดยการกระทำในปัจจุบัน

๑. แนวความคิดดั้งเดิมของ เรื่องกฎหมายปิดปาก

ในยุคแรกสุดความคิด เรื่องกฎหมายปิดปากคือ การปิดปากโดยคำพิพากษา ส่วนกฎหมายปิดปากโดยเอกสาร เกิดในระยะต่อมา และกฎหมายปิดปากโดยข้อเท็จจริง เกิดขึ้นหลังสุด ในยุคกลางหลักกฎหมายปิดปากทั้งสามชนิดได้มีการพัฒนาและขยายตัวออกไปมาก มีคำพิพากษามากมายที่แสดงถึงที่ไขหลักเหล่านี้ ในขณะที่หลักกฎหมายปิดปากโดยเอกสารและโดยข้อเท็จจริงได้รับอิทธิพลอย่างมากจากหลักกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษา เมื่อเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ หลักกฎหมายปิดปากโดย เอกสารและโดยข้อเท็จจริงก็มีอิทธิพลอย่างมากในการเกิดของหลักกฎหมายปิดปากโดยการกระทำ

๑.๑ กฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษา

หลักนี้เกิดขึ้นจากข้อเท็จจริงที่ว่า ข้อความในคำพิพากษาของศาลของกษัตริย์ (King's court) มีความศักดิ์สิทธิ์และต้องยอมรับเป็นยุติ ดังนั้นจึงไม่สามารถพิสูจน์เปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นได้ แนวความคิดเช่นนี้ เริ่มขึ้นในราวศตวรรษที่ ๑๒ คำพิพากษาของศาลของกษัตริย์มีความศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งทุกคนต้องผูกพันและปฏิบัติตามไม่ได้ แม้บุคคลจะไม่ต้องผูกพันหรืออาจปฏิเสธคำพิพากษาศาลอื่น ๆ ได้ก็ตาม ข้อความทุกอย่างที่อุกบันทึกลงไว้ในคำพิพากษา ไม่ว่าจะเฉพาะคำตัดสิน มีผลเป็นคำพิพากษาและต้องรับฟังเป็นยุติ ต่อมาหลักนี้ได้ขยายไปถึงคำพิพากษาของศาลศาสนาและศาลอื่น ๆ ด้วย ความมีผลเด็ดขาดที่โต้เถียงไม่ได้ของคำพิพากษานี้ได้รับการยืนยันตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

ในสมัยของโค๊ก เหตุผลที่สนับสนุนความเด็ดขาด ไม่อาจโต้แย้งได้ของคำพิพากษา แตกต่างไปจากเหตุผลในศตวรรษที่ ๑๒, ๑๓ อยู่บ้าง ในคดี Hynde's Case ซึ่งตัดสินใน ค.ศ. ๑๕๙๑ ให้เหตุผลว่า เพื่อหลีกเลี่ยงการไม่มีที่สิ้นสุดของการโต้เถียง แต่ในระยะต่อมา นักกฎหมายเห็นกันว่า คำพิพากษาน่าจะเป็นคำตัดสินข้อโต้เถียงที่ดีที่สุดและเป็นที่ยุติได้ ซึ่งเหตุผลอย่างหลังย่อมเหมาะสมและสอดคล้องกับความคิดสมัยใหม่เกี่ยวกับการพิจารณาคดี

คำพิพากษาที่จะมีผลเป็นการปิดปากบุคคลไม่ให้โต้เถียงได้นั้น จะต้องมืองค์ประกอบดังนี้

๑. ข้อความในคำพิพากษาจะต้องเป็นคำพิพากษาที่ตัดสินโดยศาลที่มีเขตอำนาจ

คำพิพากษาโดยการตกลงประนีประนอม หรือการชี้ขาดข้อเท็จจริงโดยไม่มีเหตุผล ก็ไม่ถือว่าเป็นคำพิพากษาที่จะมีผลเป็นการปิดปากคู่ความ

๒. คู่ความในคดีเท่านั้นที่ถูกปิดปากโดยคำพิพากษาคดีนั้น หลักข้อนี้มาจากความคิดที่ว่า คำพิพากษาในคดีของคู่ความสองฝ่ายย่อมไม่มีผลกระทบต่อสิทธิคนอื่นซึ่งมิได้เป็นคู่ความในคดี แต่ระยะต่อมาได้มีหลักเกิดขึ้นว่า คำพิพากษาที่ตัดสินเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ย่อมจะมีผลผูกพันถึงคนอื่นที่มีใช้คู่ความในคดีด้วย ศาลได้ตั้งหลักไว้ล่วงหน้าในคดีซึ่งมีประเด็นเรื่องใครมีสิทธิครอบครอง และศาลได้วินิจฉัยประเด็นนี้แล้ว คำพิพากษาย่อมมีผลผูกพันไปถึงบรรดาผู้สืบสิทธิของคู่ความ ไม่ว่าจะเป็น วงศ์ญาติ หรือบริวาร อาจกล่าวได้ว่า หลักกฎหมายปิดปากตกติดไปกับตัวที่ดิน ต่อจากนั้นไม่นาน ก็มี ความคิดว่า คำพิพากษาบางชนิดควรมีผลผูกพันได้มากที่สุด ได้แก่คำพิพากษาเกี่ยวกับสภาพฐานะของบุคคล ย่อมปิดปากบุคคลที่ถูกกำหนดฐานะที่จะเถียงคนอื่น ๆ ทุกคน ในที่สุดอาจสรุปได้ว่า คำพิพากษาจะปิดปากเฉพาะคู่ความในคดีเท่านั้น เว้นแต่จะเป็นคำพิพากษาเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือฐานะของบุคคลซึ่งจะผูกพันคนอื่น ๆ ด้วย

๓. ปัญหาว่าข้อความในคำพิพากษาส่วนใดที่จะถือเป็นกฎหมายปิดปากส่วนหนึ่งต้องพิจารณาจากกฎเกณฑ์การพิจารณาคดี ส่วนหนึ่งจากหลักกฎหมายสารบัญญัติ บางส่วนจากสามัญสำนึก กฎเกณฑ์การพิจารณาคดีมีว่า ข้อความที่จะถือเป็นกฎหมายปิดปากจะต้องเป็นคำตัดสินในประเด็นแห่งคดี และกฎหมายปิดปากย่อมใช้แก่คู่ความทั้งสองฝ่าย หลักข้อนี้เกิดขึ้นครั้งแรกในศตวรรษที่ ๑๕ ข้อความในคำคู่ความใด ๆ ที่ไม่เป็นสาระในการวินิจฉัยประเด็นแห่งคดีย่อมถูกละเลย ไม่อาจรับการวินิจฉัย ดังนั้นจึงเป็นการถูกต้องที่จะถือว่าข้อความอันไม่เป็นสาระเหล่านี้ไม่ก่อให้เกิดการ

ปิดปากคู่ความ ส่วนหลักที่ว่าคำพิพากษาผูกพันคู่ความทั้งสองฝ่ายรวมถึงผู้สืบสิทธิของเขา โดยถือเป็นข้อยุติซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้อีก อิทธิพลจากกฎหมายสารบัญญัติต่อหลักกฎหมายปิดปากจะเห็นจากหลักที่ว่า คำพิพากษาจะไม่ปิดปากคู่ความ หากการปิดปากเช่นนั้นจะทำให้เกิดการกระทำที่ขัดต่อกฎหมาย หรือผู้ที่ถูกปิดปากอยู่ภายใต้สภาพไร้ความสามารถ เช่น เป็นหญิงมีสามี ซึ่งไม่อาจทำนิติกรรมใดๆ ได้ ส่วนหลักที่เกิดจากสามัญสำนึกได้ตัดสินไว้ในคดีที่เกิดขึ้นใน ค.ศ. ๑๔๔๓ ซึ่งวางหลักว่า ถ้าคู่ความต่างก็อ้างหลักกฎหมายปิดปากมาแย้งกัน ทั้งสองฝ่ายจะเป็นอิสระจากหลักกฎหมายปิดปาก คือไม่มีใครถือประโยชน์จากการปิดปากได้ หรือถ้ามีข้อเท็จจริงบางอย่างปรากฏอยู่ในคำพิพากษานั้นเอง คู่ความฝ่ายที่ถูกปิดปากก็อาจถือประโยชน์จากข้อเท็จจริงนั้นได้

รากฐานของหลักกฎหมายนี้แม้จะมั่นคงและมีเหตุผล แต่ในยุคกลางหลักเกณฑ์เหล่านี้ถูกขัดแย้งโดยกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการดำเนินคดีในศาลคอมมอนลอว์ โดยที่หลักกฎหมายปิดปากส่วนมากเกี่ยวข้องกับที่ดิน บางครั้งจึงถูกยกเว้นโดยกฎเกณฑ์เฉพาะของกฎหมายเกี่ยวกับที่ดิน เช่น ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีสิทธิหลายอันบนที่ดินเดียวกัน ความสัมพันธ์ระหว่างทรัพย์สินชนิดต่าง ๆ เป็นต้น กฎเกณฑ์เกี่ยวกับการขอยุติคดี เช่น writ of entry, writ of right เป็นต้น ต่อมาเมื่อกฎเกณฑ์พิเศษในการดำเนินคดีเหล่านี้ถูกยกเลิกไป หลักกฎหมายปิดปากก็ปรากฏเด่นชัดขึ้นมาอีกครั้ง

๑.๕ กฎหมายปิดปากโดยเอกสาร

ข้อความซึ่งถูกรับทำขึ้นในเอกสารที่มีการประทับตราอย่าง เป็นข้อพิสูจน์เด็ดขาดว่าข้อความนั้นเป็นจริง ถ้าคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งสามารถ เสนอเอกสาร เช่นว่านั้นได้ ก็เท่ากับเขามีพยานหลักฐานที่เด็ดขาด เท่ากับมีคำพิพากษาและคู่กรณีอีกฝ่ายนั้นย่อมถูกปิดปากโดย เอกสารที่เขาทำขึ้น หลักกฎหมายข้อนี้เกิดมาจากหลักกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษา ศาสตราจารย์วิกมอร์ (Wigmore) อธิบายว่า คุณค่าของ เอกสารที่ประทับตราเป็นผลมาจากวิธีปฏิบัติจาก เบื้องบนมาสู่เบื้องล่าง จากกษัตริย์จนถึงสามัญชน หลักนี้ เริ่มจากหลักกฎหมายของ เยอรมันที่ว่า พระบรมราช

^๑Ibid., P. 154.

โองการของกษัตริย์ไม่อาจโต้แย้งได้ ดังนั้นพระปรมาภิไธยที่ประทับใน เอกสารโดยย่อทำให้ เอกสารนั้นไม่อาจโต้แย้งได้ หลักนี้ได้พัฒนาต่อมาโดยใช้กับคำพิพากษา และในที่สุดก็ใช้บังคับถึง เอกสารที่ราษฎรทำขึ้นและมีการประทับตราลงไว้ด้วย วิวัฒนาการของหลักข้อนี้ เริ่มในราว ศตวรรษที่ ๑๑ และเป็นหลักกฎหมายแน่นอนในราวศตวรรษที่ ๑๓ จะเห็นได้ว่าหลักกฎหมาย ปิดปากโดยเอกสารนี้มีอิทธิพลและความสำคัญสูงมากต่อการดำเนินคดี เพราะพยาน เอกสาร เป็น สิ่งที่ใช้กันโดยทั่วไป อิทธิพลและผลผูกพันของหลักนี้มีไปถึงกฎหมายสาขาอื่นนอกจากกฎหมาย ลักษณะพยานด้วย นอกจากนี้เราจะเห็นว่า เอกสารมีความสำคัญยิ่งในกฎหมายลักษณะทรัพย์ และ ลักษณะสัญญา ในกฎหมายลักษณะทรัพย์มีหลักว่าการก่อให้เกิดหรือโอนทรัพย์สินต้องทำ เป็นหนังสือ และในกฎหมายลักษณะสัญญา การทำสัญญาบางประเภทต้องทำ เป็น เอกสาร

หลักที่ถือว่า เอกสาร เป็นวิธีการพิสูจน์ความจริงและ เป็นการปิดปากผู้ทำ เอกสารนั้น ทำให้เกิดหลักในคอมมอนลอว์ที่บังคับให้ต้องมีการ เสนอเอกสาร คู่กรณีทีกล่าวอ้าง เอกสารเพื่อปิดปากอีกฝ่ายหนึ่งจะต้อง เสนอ เอกสาร เพื่อพิสูจน์ข้ออ้างของตน ถ้า เขาสามารถ เสนอ เอกสารได้ก็เท่ากับสามารถพิสูจน์คดีได้ และย่อมจะ เป็นการปิดปากอีกฝ่ายหนึ่ง การเสนอพยาน เอกสารเป็นสิ่งที่จำเป็นจนกระทั่งประกาศใช้ Common Law Procedure Act of 1852 ใน ศตวรรษที่ ๑๖ หลักข้อนี้ตั้งอยู่บนความจำเป็นที่จะต้องให้ศาลตรวจดูเอกสารว่า เป็นของแท้จริง และถูกต้องหรือไม่

เนื่องจาก เอกสารก่อให้เกิดการปิดปากเพราะ เหตุที่เป็นวิธีการพิสูจน์ข้อเท็จจริงเช่นเดียวกับหลัก เรื่องคำพิพากษา จึง เป็นธรรมดาที่นักกฎหมายจะนำหลักทำนองเดียวกับ ที่ใช้ใน เรื่องกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษามาใช้ด้วย ดังนั้น ในเมื่อคำพิพากษาของศาลที่ไม่มี เขตอำนาจไม่อาจก่อให้เกิดการปิดปากได้ เอกสารที่จะปิดปากคู่กรณีได้จะต้องเป็น เอกสารที่ สมบูรณ์ บุคคลที่ถูก เอกสารอ้างมายืนยันอาจโต้แย้งได้ว่า เอกสารนั้นมีใช้เอกสารที่เขาทำขึ้น หรือ เขาไม่ถูกปิดปากโดยเหตุผลอื่น เช่น เป็นผู้เยาว์ นอกจากนี้ในศตวรรษที่ ๑๖ ยังมีหลักเกิด ขึ้นว่า เอกสารที่จะก่อให้เกิดการปิดปากจะต้องเป็นสาระ และเฉพาะเจาะจง และผูกพันเฉพาะ คู่กรณีหรือผู้สืบสิทธิของเขาเท่านั้น

กล่าวโดยสรุป หลักกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษากับโดยหลักกฎหมายปิดปาก โดยเอกสารมีความคล้ายคลึงกันและพัฒนาขึ้นมาในเวลาเดียวกัน ข้อแตกต่างระหว่างกฎหมาย ปิดปากทั้งสองชนิดอยู่ที่วิธีการนำไปใช้ ใน ค.ศ. ๑๘๔๔ มีคำพิพากษาที่ตัดสินว่า แม้คู่กรณีจะถูก ปิดปากโดยเอกสาร แต่คณะลูกขุนมิได้ถูกปิดปากด้วย แต่ถ้าเป็นการปิดปากโดยคำพิพากษาแล้ว คณะลูกขุนจะต้องผูกพันด้วยเช่นกัน แต่ข้อแตกต่างที่สำคัญยิ่งกว่าคือ เหตุผลที่ว่า ทำไมข้อความใน เอกสารจึงก่อให้เกิดกฎหมายปิดปาก

แต่เดิมความคิดเกี่ยวกับกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษา เป็นเพียงวิธีดำเนินการพิจารณาอย่างหนึ่งเท่านั้น มิได้มีเหตุผลอย่างใด แต่ในที่สุดทฤษฎีกฎหมาย ปิดปากโดยคำพิพากษาก็ตั้งอยู่บน เหตุผลที่ว่า เพื่อให้การพิจารณาคดีมีจตุติ ซึ่ง เหตุผลนี้ย่อมใช้ไม่ได้ กับเรื่องของเอกสาร กฎหมายปิดปากโดยเอกสารตั้งอยู่บนรากฐานที่ว่า การที่คู่กรณีฝ่ายหนึ่ง ทำเอกสารโดยลงตราประทับย่อมก่อให้เกิดความรับผิดชอบที่จะต้องผูกพันตาม เอกสารต่อคนภายนอก เหตุผลนี้นำมาใช้ครั้งแรกราวศตวรรษที่ ๑๒ และ ๑๓ ต่อมาได้มีหลักกฎหมายเกี่ยวกับความรับ ผิดของ เจ้าของตราประทับต่อเอกสารซึ่งคนอื่นนำตราของเขาไปใช้ ซึ่งอาจ เป็นผู้ที่เขามอบหมาย ตราประทับไว้ให้ หรือตราประทับของเขาไปอยู่ในความครอบครองของคนอื่น เหตุที่เจ้าของตรา ประทับต้องรับผิดชอบมาจากเหตุผลที่ว่า เป็นความประมาทเลินเล่อของเขา *โดยที่* ไปอยู่กับ คนอื่น หรือมอบตราให้แก่บุคคล ขาดความระมัดระวัง ดังนั้นหลักกฎหมายปิดปากโดยเอกสารจึง ตั้งอยู่บนรากฐานของการกระทำของผู้ที่ทำ และประทับตราบนเอกสาร เหตุผลนี้เห็นเด่นชัดขึ้นใน สมัยศตวรรษที่ ๑๔ ศาลตัดสินว่า ถ้า ก. มีสิทธิเรียกร้องต่อ ข. โดยที่ ข. มิได้ทำหลักฐาน เป็น เอกสารไว้ให้ แต่ต่อมา ข. ได้ทำเอกสารยอมรับในสิทธินั้น ดังนี้เอกสารที่ ข. ทำขึ้นไม่ทำให้ สิทธิเรียกร้องของ ก. กลับสมบูรณ์ขึ้นมาได้ แต่มีผลเป็นการปิดปากมิให้เถียง ก. ถึงความไม่ สมบูรณ์ของสิทธินั้น กฎหมายปิดปากโดยเอกสารจึงอยู่บนเหตุผลว่า การกระทำหรือการยอมรับ ของบุคคลย่อมปิดปากเขาในอันที่จะพิสูจน์ความจริงเป็นอย่างอื่น ซึ่งเหตุผลนี้ย่อมต่างจาก เหตุผล ของเรื่องกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษา และย่อมเป็นการยากที่จะเข้าใจได้ว่าเหตุใดกฎหมาย ปิดปากโดยเอกสารจึงต้องผูกพันคู่กรณีทั้งสองฝ่ายได้ยิ่งรากลึก เกินกว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงได้ใน ขณะนั้น ประกอบกับมีบางกรณีที่ได้ชี้ชัดว่ากฎหมายปิดปากควรผูกพันทั้งสองฝ่ายเช่น เจ้าของที่ดิน

กับผู้อาศัย หลักผูกพันตอบแทนกันจึงยังคงใช้อยู่ จนกระทั่งอิทธิพลความคิดของ เรื่องกฎหมายปิดปาก โดยเอกสารและโดยข้อเท็จจริงมีมากขึ้น ในที่สุดหลักเรื่องผูกพันตอบแทนกันก็เป็นอันยกเลิก การวิวัฒนาการช่วงนี้ทำให้นักกฎหมาย เห็นความแตกต่างของการปิดปากโดยเอกสารกับโดย คำพิพากษาอย่างเด่นชัด และเป็นการมุ่งทางไปสู่หลักกฎหมายปัจจุบัน เรื่องกฎหมายปิดปากโดยการกระทำด้วย

๓. กฎหมายปิดปากโดยข้อเท็จจริง

ตัวอย่างที่โด่งดัง ให้ไว้เกี่ยวกับกฎหมายปิดปากโดยข้อเท็จจริง เช่น การโอนการครอบครอง การยอมรับการเช่า หรือยอมรับที่ดิน เป็นการแสดงโดยปริยายว่าต้องมีค่าตอบแทน การยอมรับหลักกฎหมายปิดปากโดยข้อเท็จจริงนี้จะพบได้ในคดีที่ตัดสินใน ค.ศ. ๑๔๔๕ ซึ่งตัดสินว่า การสนองรับการเช่า แลกเปลี่ยน หรือแบ่งกรรมสิทธิ์รวมย่อมมีผล เป็นกฎหมายปิดปาก ทำให้เกิด หลักเกณฑ์ที่ว่าบุคคลอาจถูกกฎหมายปิดปากโดยข้อเท็จจริงได้ แม้เขาจะมีได้ทำ เอกสารอย่างใด ขึ้นก็ตาม กฎหมายปิดปากประเภทนี้ตั้งอยู่บนหลักที่ว่า การกระทำของบุคคลย่อมชัดเจนไม่ให้อธิบายข้อเท็จจริงเป็นอย่างอื่น อย่างไรก็ดี แม้สามีจะถูกปิดปากจากการที่รับโอนที่ดินจากคน ภายนอก แต่ภริยาซึ่งรับโอนต่อจากสามีจะไม่ถูกกฎหมายปิดปากไปด้วย เพราะหญิงมีสามี เป็นคน หย่อนความสามารถ จึงไม่อาจถูกกฎหมายปิดปากได้ การยอมรับหลักกฎหมาย เรื่องนี้เป็นไปง่าย กว่าหลักอื่นเพราะคดีส่วนมากที่เกี่ยวกับการโอนที่ดินก็ต้องทำโดย เอกสารอยู่แล้ว ดังนั้นการยอมรับที่ดินก็อยู่บนหลักกฎหมายปิดปากโดยเอกสารด้วย หลักเรื่องนี้ทำให้นักกฎหมาย เริ่มจะพิจารณา ว่าความจริงหลักกฎหมายปิดปากโดยเอกสารก็น่าจะอิงอยู่กับหลักเดียวกัน คือ การกระทำของ บุคคล เป็นการปิดปากมิให้เขาโต้แย้งข้อเท็จจริง เป็นอย่างอื่น โด๊ก กล่าวว่่า หลักกฎหมายปิดปาก ที่อยู่บนเหตุผลนี้สามารถมีขอบเขตการใช้ได้กว้างขวางกว่ากฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษาซึ่งมัก มีที่ใช้ในกฎหมาย เกี่ยวกับที่ดิน เท่านั้น

แต่หลักนี้มีได้รับการวิวัฒนาการ เท่าที่ควรในช่วงศตวรรษที่ ๑๖-๑๗ เพราะส่วนใหญ่ จะใช้กับกฎหมาย เกี่ยวกับที่ดินซึ่งมีการพัฒนาเข้ามา ต่อมาได้เกิดหลักกฎหมายว่า ผู้เช่าย่อมถูก ปิดปากมิให้โต้แย้งว่าผู้ให้เช่าไม่มีสิทธิในทรัพย์สินที่เช่า แม้เขาจะสามารถพิสูจน์ความจริงนั้นได้ ใน ค.ศ. ๑๖๐๓ มีแนวโน้มว่าหลักนี้จะนำไปใช้ระหว่างผู้รับประกันการขนส่งด้วย แต่ก็ยังไม่มี

คำพิพากษาออกมา หลักนี้ เพิ่ง เป็นที่ยอมรับและมีอิทธิพลเต็มที่ในราวศตวรรษที่ ๑๗-๑๘ และเริ่มมีที่ใช้ในกฎหมาย เกี่ยวกับการพาณิชย์

๒. การวิวัฒนาการของหลักกฎหมายปิดปากโดยการกระทำ

มีคดีหนึ่งหรือสองคดีซึ่งตัดสินโดยศาล ในปลายศตวรรษที่ ๑๗ และต้นศตวรรษที่ ๑๘ ซึ่งเป็นจุดกำเนิดของหลักกฎหมายปิดปากโดยการกระทำ ในปี ๑๖๔๔ ในคดี Hunt v. Carew^๑ ก. เป็นผู้อาศัยในที่ดินแห่งหนึ่งตลอดชีวิตและจำเลยซึ่งเป็นลูกก็ได้ยู่ต่อมา โจทก์คิดว่า ก. มีสิทธิการเช่าในที่ดินจึงขอทำสัญญาเช่าช่วงที่ดินจากจำเลย จำเลยก็สนองรับโดยสำคัญผิดว่า บิดามีอำนาจทำสัญญาได้ จึงจัดการทำสัญญาเข้ากับโจทก์โดยเรียกค่าตอบแทน ๓๐๐ ปอนด์ ศาลตัดสินว่า จำเลยซึ่งทำให้โจทก์ทำสัญญาเช่าช่วงโดยเข้าใจผิดว่าบิดาจำเลยมีสิทธิการเช่า จะต้องผูกพันตามสัญญา คำตัดสินนี้มีเหตุผลว่า การยืนยันโดยสำคัญผิดของจำเลยทำให้ฝ่ายโจทก์ต้องเสียหายเพราะหลงผิด จึงเป็นบรรทัดฐานเฉพาะกรณีที่มีการถูกฉ้อฉลเท่านั้น ซึ่งต่อมาศาลได้ปฏิเสธไม่ใช้หลักนี้กรณีที่มีการสำคัญผิดโดยสุจริต ต่อมา ลอร์ดนอร์ธิงแฮม (Lord Nottingham)^๒ ได้ตัดสินในคดีหนึ่งว่า จำเลยต้องถูกกฎหมายปิดปากถ้าแสดง เจตนาสำคัญผิดโดยประมาทเสียแล้ว ซึ่งได้มีคำพิพากษาถือตามอีกคดีหนึ่งใน ค.ศ. ๑๗๑๗ ต่อมาปลายศตวรรษที่ ๑๘ และต้นศตวรรษที่ ๑๙ หลักนี้ได้นำไปใช้ในกฎหมายพาณิชย์ หลักที่ว่าใช้กฎหมายปิดปากระหว่างผู้ส่งจ่าย ผู้ทรง และผู้สละหลังตัวเงิน เป็นที่ยอมรับซึ่งปัจจุบันได้นำไปบัญญัติไว้ใน Bill of Exchange Act แล้ว

จากประวัติของกฎหมายปิดปากที่กล่าวมาจะ เห็นได้ว่า หลักกฎหมายนี้มีกำเนิดตั้งแต่โบราณสมัยที่การค้าอยู่ยัง เน้นที่วิธีการพิสูจน์ความจริง กฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษาเกิดโดยเหตุผลที่ว่า คำพิพากษาควรมีหลักประกันว่า เป็นคำตัดสินที่ยุติในประเด็นข้อนั้น สำหรับหลักกฎหมายปิดปากโดย เอกสารและข้อเท็จจริงเกิดขึ้น เพื่อคุ้มครองบุคคลผู้กระทำการโดยสุจริต โดยเข้าใจว่า คู่กรณีต้องผูกพันในกิจการนั้น และหลักกฎหมายปิดปากได้มีการวิวัฒนาการและมีที่ใช้มากที่สุดเมื่อเกิดหลักกฎหมายปิดปากโดยการกระทำ

^๑Ibid. p. 161.

^๒Ibid.